

Dvadeseti vek svedoči o spektakularnoj promeni životnog standarda većeg dela sveta, posebno bogatih zemalja Severne Amerike, Zapadne Evrope i Istočne Azije. Ljudi pitaju hoće li dvadeset i prvi vek ponoviti uspeh prethodnog stoleća? Hoće li se bogatstvo nekolicine proširiti na mnoge siromašne zemlje? Ili će jahači apokalipse – glad, rat i bolesti – nastaviti držati Afriku u šaci ili se čak proširiti dalje? U velikoj meri odgovori na ova pitanja prvenstveno zavise od ekonomskih uspeha zemalja – u obrazovanju, investicijama, spoljnoj trgovini i zdravstvenoj zaštiti.

Rastuća uloga tržišta

Tokom posljednje četvrtine veka, stavovi i ekonomske institucije dramatično su se promenili. Mnoge su zemlje odbacile socijalizam i kolektivističke pristupe i prihvatile tržišne sisteme. Snažan ekonomski rast zabeležen je u različitim zemljama poput Irske, Bocvane i Filipina. Ni u kojem drugom razdoblju istorije nisu tako mnogi uživali u stalnom razdoblju ekonomskog rasta kao tokom posljednje polovine dvadesetog veka.

Možda biste mogli pomisliti da će napredak dovesti do smanjenja interesa za ekonomska pitanja, ali, paradoksalno, razumevanje trajnih istina ekonomije postalo je još važnije u poslovima ljudi i naroda. Sjedinjene Države su se hvatale u koštac sa sporim rastom životnog standarda; ipak, tokom poslednjeg decenije, rast produktivnosti se oporavio tako naglo da je nacija spojila brzi rast proizvodnje s opadajućom zaposlenošću.

Na velikoj sceni svet je postao sve više međusobno povezan kako računari i komunikacije stvaraju još konkurentnije globalno tržište. Zemljama u razvoju poput Kine, Indije i Rusije – tri džina koja su se sve do nedavno oslanjala na centralno planiranje – potrebno je čvrsto razumevanje institucija tržišne ekonomije ako žele dostići životne standarde bogatih. Istovremeno, postoji rastuća zabrinutost oko međunarodnih ekoloških problema i potrebe postizanja dogovora kako bi se očuvala naša dragocena prirodna baština. Sve te fascinantne promene deo su moderne drame koju zovemo ekonomija.

Ponovno rođenje EKONOMIJE

Više od pola veka, ova je knjiga služila kao standardno pomoćno sredstvo u poučavanju osnova ekonomije kao nauke u učionicama Amerike i širom sveta. Svako novo izdanje destilira najbolja razmišljanja ekonomista o tome kako tržišta deluju i što društvo može učiniti za poboljšanje životnih standarda ljudi. Ali ekonomija se duboko izmenila od prvog izdanja ovog teksta koje se pojavilo 1948. I zato što je ekonomija iznad svega živi organizam koji se razvija, *Ekonomija* se iznova rađa sa svakim izdanjem kako autori imaju uzbudljivu mogućnost predstaviti najnovija razmišljanja modernih ekonomista i pokazati kako ovaj predmet može doprineti uspešnijem svetu.

Naš je zadatak stoga sledeći: želimo predstaviti jasan, tačan i zanimljiv uvod u načela moderne ekonomije i institucije američke i svetske ekonomije. Naš je primarni cilj dati pregled ekonomije i čineći to naglašavamo osnovna načela ekonomije koja će opstati duže od današnjih vesti s naslovnih stranica.

OSAMNAESTO IZDANJE

Ekonomija je dinamična naučna oblast – menja se kako bi odrazila promenljive trendove u ekonomskim pitanjima, u ekologiji, u svetskoj ekonomiji i u društvu u celini. Kako se ekonomija i svet oko nje razvijaju, tako se razvija i knjiga. Ovih sedam karakteristika razlikuje ovo izdanje od drugih knjiga:

1. Osnovne istine ekonomije. Često se ekonomija čini kao beskrajn proces novih zagonetki, problema i nedoumica. Ali kao što su naučili iskusni učitelji, postoji nekoliko osnovnih pojmova koji podupiru ekonomiju. Nakon ovladavanja tim osnovnim pojmovima, učenje je brže i prijatnije. *Zato smo se odlučili da se usredsredimo na centralno jezgro ekonomije – na te trajne istine koje će biti jednako važne u dvadeset i prvom veku kao što su bile u dvadesetom.* Mikroekonomski pojmovi poput oskudnosti, efikasnosti, dobitaka od specijalizacije i načela komparativne prednosti biće ključni pojmovi sve dok sama oskudnost postoji. Štaviše, studenti makroekonomije moraju dobro naučiti osnove poj-

mova agregatne ponude i tražnje i moraju razumeti ulogu nacionalnog i međunarodnog novca. Studenti će naučiti široko prihvaćenu teorija ekonomskog rasta, ali bi takođe trebalo da razumeju kontroverzne teorije poslovnih ciklusa.

2. Inovacije u ekonomiji. Ekonomija je učinila značajan napredak u razumevanju uloge inovacija. Naviknuti smo na brzinu inovacija kod računara od koje se vrtili u glavi, gde se novi proizvodi i programi pojavljuju mesečno. Internet revolucionariše komunikacije šireći se i na trgovinu.

Osim toga, naglašavamo inovacije u samoj ekonomiji. Ekonomisti su mislioci, inovatori i pronalazači na svoj način. Istorija pokazuje da ekonomske ideje mogu proizvesti talas plime kada se primene na probleme iz stvarnog sveta. Među važnim inovacijama koje razmatramo je primena ekonomije na naše ekološke probleme putem “dozvola za zagađenje kojima se trguje”. Druge važne ekonomske inovacije o kojima se raspravlja su unapređeni mehanizmi regulacije i radikalni novi korak Evropske monetarne unije. Jedna od najuticajnijih ekonomskih inovacija poslednjih nekoliko godina uključuje merenje potrošačkih cena. Objasnjavamo kako je bihevioristička ekonomija promenila poglede na teoriju potrošača. Objasnjena je ekonomija mreža, a opisujemo i kako ona utiče na ekonomsku efikasnost i tržišnu moć i kako je uključena u raspravu o tome kako postupiti s *Majkrosoftovim* monopolističkim ponašanjem. Jedna od najvažnijih inovacija za našu zajedničku budućnost je odnos prema globalnim javnim dobrima poput klimatskih promena, a analiziramo i nove načine borbe protiv međunarodnih problema okruženja, poput Protokola iz Kjota.

3. Malo je lepo. Obim ekonomije se tokom poslednjih pola veka značajno povećao. Zastava ekonomije vije se iznad njene tradicionalne teritorije – tržišta, ali takođe pokriva ekologiju, studije prava, statističke i istorijske metode, umetnost, polnu i rasnu diskriminaciju i čak porodični život. Međutim, u svojoj srži ekonomija je nauka izbora, što znači da mi, kao autori, moramo izabrati najvažnija i najistrajnija pitanja za ovaj tekst. U pregledu, kao i u obroku, malo je lepo jer je probavljivo.

Odabir tema za ovaj tekst zahtevalo je mnogo teških izbora. Kako bismo odabrali ove teme, pratili smo

predavače i vodeće naučnike da bismo odredili ono što je ključno za obrazovano građanstvo i novu generaciju ekonomista. Sastavili smo listu glavnih ideja i pozdravili se s materijalom za koji smo prosudili da nije ključan ili je zastareo. *U svakoj smo se fazi pitali, da li je materijal, po našoj najboljoj proceni, nužan za studentovo razumevanje ekonomije dvadeset i prvog veka.* Tek kada je tema prošla ovaj test, uključena je u tekst. Rezultat ove kampanje je knjiga koja je u odnosu na ranija izdanja izgubila četvrtinu svoje težine. Ekonomija poljoprivrednog gazdinstva, sindikati, marksistička ekonomija, greška količine rada i ekonomija zdravstva srezane su kako bi se napravilo mesta za ekonomiju životne sredine, ekonomiju mreža, realne poslovne cikluse i finansijsku ekonomiju.

4. Pitanja ekonomske politike za novo stoleće. Za mnoge studente, draž ekonomije je njena važnost za javnu politiku. Osamnaesto izdanje naglašava politiku i u mikroekonomiji i u makroekonomiji. Kako ljudska društva rastu, počinju nadvladavati životnu sredinu i ekosisteme prirodnog sveta. Ekonomija životne sredine, predstavljena u poglavlju 18, pomaže studentima da razumeju eksternalije povezane s ekonomskom aktivnošću i da potom analiziraju različite pristupe kojima bi humana ekonomija postala kompatibilna s prirodnim sistemima. Novi primeri – poput reforme oporezivanja dividendi, minimalne nadnice, međunarodno prebacivanje dela resursa, rada, kapitala i tehnologije preduzeća (engl. *outsourcing*), vednosti branda, ali i problema finansijskih prevara – oživljavaju osnovna načela makroekonomije.

Drugo područje od velike važnosti je finansijska i monetarna ekonomija. Potpuno smo reorganizovali našu obradu monetarne ekonomije uvođenjem novog poglavlja “Finansijska tržišta i poseban slučaj novca”. Ovo poglavlje stavlja monetarnu ekonomiju u širi kontekst finansija i, zajedno s poglavljem o centralnom bankarstvu, istražuje ključnu ulogu koju novac igra u poslovnom ciklusu.

Oslanjajući se na istoriju, ekonomske časopise i iskustvo autora, osamnaesto izdanje nastavlja koristiti analize studija slučajeva iz prakse i empirijske dokaze kako bi prikazalo ekonomske teorije. Nedoumice uključene u borbu protiv siromaštva postaju jasne kada razumemo reformu sistema socijalnog osiguranja iz 1996. Potreba za ekonomskim pristupom životnoj sredini prikazana je na problemu

globalnog otopljanja. Naše uvažavanje makroekonomske analize raste kada vidimo kako državni deficit smanjuje nacionalnu štednju.

5. Rasprave oko globalizacije. Posljednja dekada je svedočila o snažnim borbama oko uloge međunarodne trgovine u našim ekonomijama. Neki tvrde da se pad zaposlenosti u američkoj prerađivačkoj industriji dogodio zbog izvoza poslova u Meksiko i Kinu, iako pažljiva analiza trendova zapošljavanja dovodi u pitanje takve procene. Koji god uzroci bili, Sjedinjene Države su se početkom 2000-ih definitivno suočile sa zagonetkom brzog rasta proizvodnje i smanjenja zaposlenosti.

Jedna od velikih rasprava proteklih godina bavila se „globalizacijom“, koja se odnosi na rastuću ekonomsku povezanost različitih zemalja. Amerikanci su naučili da ni jedna zemlja nije ekonomsko ostrvo. Imigracija i međunarodna trgovina imaju dalekosežne efekte na raspoloživa dobra, cene koje plaćamo i nadnice koje zarađujemo. Terorizam može stvoriti pustoš u domaćoj ekonomiji, dok rat uzrokuje glad i smanjuje životne standarde u Africi. Niko ne može u potpunosti razumeti efekte rastuće trgovine i kapitalnih tokova bez pažljivog izučavanja teorije komparativne prednosti. Osamnaesto izdanje nastavlja povećavati materijal posvećen međunarodnoj ekonomiji i interakciji između međunarodne trgovine i domaćih ekonomskih događanja.

6. Škole makroekonomije koje se takmiče. Jedna od velikih prepreka razumevanju moderne makroekonomije je brzo množenje škola makroekonomije koje se takmiče. Nastavnici se često pitaju kako studenti mogu razumeti materiju kada su sami makroekonomisti tako podeljeni. Iako se mnogi ljudi žeste oko nesklada moderne makroekonomije, mi to smatramo znakom zdravlja i preferiramo živu debatu u odnosu na konsenzus.

Osamnaesto izdanje analizira sve glavne škole moderne makroekonomije unutar jasno organizovane sinteze agregatne ponude i tražnje. Pokazujemo kako se makroekonomija kejnzijanaca, starih i novih klasičara, realnih poslovnih ciklusa i monetarista može razumeti naglašavajući različite aspekte očekivanja, čišćenja tržišta i agregatne tražnje. Svaka je škola jasno predstavljena i upoređena sa svojim konkurentima na uravnotežen i jednak način. Za

svaku su prikazani i ocenjeni empirijski dokazi. O glavnim školama se raspravlja u poglavlju 33, „Zarađene škole makroekonomije“. Takođe naglašavamo važnost *implikacije politike* različitih pristupa.

Ekonomisti sve više ispituju odrednice dugoročnog ekonomskog rasta, nedavni oporavak rasta produktivnosti i stvaranje inovacija i novih tehnoloških znanja. Stavljanje ekonomskog rasta u središte zanimanja je nužno ako je potrebno da studenti razumeju moderne rasprave oko uloge državnog duga i deficita. Osamnaesto izdanje odražava taj preporod sintetizovanjem teorija i nalaza vezanih uz rast u centralni deo o makroekonomiji.

7. Jasnoća. Iako postoji mnogo novih elemenata osamnaestog poglavlja, zvezde vodilje našeg hodočašća u pripremanju ovog izdanja bile su jasnoća i jednostavnost. Studenti ulaze u amfiteatre i sale za predavanja s različitim predznanjem i s mnogim predrasudama o tome kako svet funkcioniše. Naš zadatak nije da menjamo njihove vrednosti. Umesto toga, nastojimo pomoći studentima da razumeju trajna ekonomska načela kako bi ih mogli bolje primeniti – da bi svet učinili boljim mestom za sebe, svoje porodice i svoje zajednice. Razumevanju ništa ne pomaže bolje od jasnog i jednostavnog izlaganja. Mučili smo se nad svakom stranicom kako bismo poboljšali ovaj pregled osnova ekonomije. Primili smo hiljade komentara i predloga od nastavnika i studenata i njihove smo savete uključili u osamnaesto izdanje.

Izborna građa

Predmet ekonomija predaje se od tromesečnih uvoda do intenzivnih jednogodišnjih i poštovanja vrednih nastavnih predmeta. Ovaj udžbenik je oprezno oblikovan kako bi odgovarao svim situacijama. Složeniji materijali su odvojeni u posebne odlomke i poglavlja. Ona će privlačiti znatiželjne studente i studente koji pohađaju zahtevne predmete iz ekonomije koji detaljno obrađuju celu disciplinu. Uključili smo složena pitanja za raspravu da bi testirali žar najpredanijih studenata.

Ako pohađate nastavni predmet s manjim fondom časova, cenićete pažljivu gradaciju složenijih materijala. Izrazito vremenski kratki nastavni predmeti mogu preskočiti složene delove, pokrivajući srž ekonomske analize bez gubitka niti ekonomskog zaključivanja. Ova knjiga će izazvati najnaprednijeg

mladog naučnika. Uistinu, mnogi danas vodeći ekonomisti napisali su da su se od početka do doktorata oslanjali na *Ekonomiju*.

Oblik

Osamnaesto izdanje upošljava proširen skup znakova u tekstu i materijala za pomoć u prikazivanju glavnih tema. Pronaći ćete tri različita znaka koja označavaju upozorenje za goluzdrave ekonomiste, primere ekonomije na delu i biografske materijale o velikim ekonomistima prošlosti i sadašnjosti. Ali te glavne teme ne stoje same za sebe u izdvojenim okvirima. Umesto toga, integrisane su u sama poglavlja tako da ih studenti mogu čitati bez prekidanja toka misli. Imajte na umu te znakove dok prolazite kroz tekst:

upozorenje je da bi studenti trebalo da zastanu da bi se uverili da razumeju tešku ili osetljivu tačku.

zanimljiv je primer ili primena analize i često predstavlja jednu od glavnih inovacija moderne ekonomije.

predstavlja biografiju važnih ekonomista. Ponekad su to slavni ekonomisti poput Adama Smita, dok su u drugim slučajevima to ljudi koji su uveli ekonomiju u javnu politiku.

Novi elementi u ovom izdanju uključuju nova pitanja na kraju poglavlja s posebnim naglaskom na kratke probleme koji pojačavaju razumevanje glavnih pojmova obrađenih u poglavlju.

Pojmovi otisnuti **masnim slovima** u tekstu označavaju prvo pojavljivanje i definiciju najvažnijih reči koje čine rečnik ekonomije.

Ali te mnoge promene nisu nimalo izmenile glavnu stilsku vodilju koja je *Ekonomiju* vodila od prvog izdanja: korišćenje jednostavnih rečenica, jasnih objašnjenja i jezgrovitih tabela i dijagrama.

Za one koji više vole makro

Iako je poput prethodnog izdanja i novo izdanje oblikovano tako da najpre obrađuje mikroekonomiju, mnogi nastavnici još uvek više vole započeti s makroekonomijom. Mnogi misle da studenti početnici smatraju makroekonomiju pristupačnijom i

brže će razviti snažan interes za ekonomiju ako se prvo susretnu s pitanjima makroekonomije. Mi smo podučavali ekonomiju na oba načina i smatramo da oba redosleda jednako dobro funkcionišu.

Bez obzira na vašu filozofiju, ovaj je tekst opretno oblikovan za nju. Predavači koji se prvo bave mikroekonomijom mogu neposredno da slede poglavlja. Oni koji se žele prvo pozabaviti makroekonomijom trebali bi preći direktno s prvog dela na peti deo, znajući da su izlaganja i uputstva sastavljena imajući na umu njihove potrebe.

Osim toga, za nastavne predmete koji ne pokrivaju celu materiju, osamnaesto izdanje je dostupno u dva izdanja s mekim koricama, *Mikroekonomija* (poglavlja 1 do 19 celovitog teksta) i *Makroekonomija* (poglavlja 1 do 3 i 20 do 34 celovitog teksta).

Dodatna pomagala za nastavu i učenje

Studenti ovog izdanja imajuće velike koristi od *Vodiča za učenje*. Taj pažljivo oblikovan dodatak pripremio je Gari Lemon s Univerziteta Depo, koji je s nama blisko saradivao na ovom prerađenom izdanju. Kada se koristio uz rasprave u učionicama i kada se upotrebljavao za samostalno učenje, potvrdilo se da *Vodič za učenje* daje impresivne rezultate. Postoji *Vodič za učenje* za celovit tekst, kao i mikro i makro verzije. *Vodič za učenje* dostupan je u elektronskom obliku za onlajn kupovinu ili je zapakovan s udžbenikom, a pristupa mu se putem koda s elektronske kartice.¹

Osim toga, predavači će uvideti da su *Priručnik nastavnih materijala za profesore* i *Banka testova* korisni za planiranje nastavnih predmeta i pripremu različitih grupa pitanja za testove i u papirnom i u elektronskom formatu. Štaviše, Makgro Hil/Irvin su izradili prelepe dvobojne transparentne folije za predstavljanje tabelarnih i grafičkih materijala u učionicama. Grafikoni i slike u ovom izdanju takođe se mogu videti elektronički kao PowerPoint slajdovi. Slajdovi se mogu skinuti s naše interneteske stranice (www.mhhe.com/economics/samuels18). Stranica takođe sadrži rezime poglavlja, samovrednujuće kvizove za vežbu, internetska pitanja i linkove na internetske stranice koje se predlažu za dalje istraživanje na kraju svakog poglavlja.

¹ Napomena: Ova informacija ne odnosi se na 18. izdanje *Ekonomije* na srpskom jeziku.

Ekonomija u doba računara

Elektroničko doba je revolucionisalo način na koji naučnici i studenti mogu pristupati informacijama. U ekonomiji, informatička revolucija omogućava nam pristup ekonomskim statistikama i istraživanjima. Važno obeležje osamnaestog izdanja je odlomak Ekonomija i Internet koji se javlja pre poglavlja 1. Taj mali odlomak daje putokaz za zemlju ekonomije na informatičkom superautoputu.

Osim toga, svako poglavlje na kraju ima ažuriran deo s predlozima za dodatnu literaturu i internetske stranice koje se mogu iskoristiti za produbljiivanje studentovog razumevanja ili za pronalaženje podataka i primera.

Studenti takođe mogu kupiti knjige *Moć makroekonomije* i *Moć mikroekonomije*, koje sadrže lekcije neposredno povezane s ovim tekstom. Ti programi su živahna kombinacija Power Pointa sa zvukom i oblikovani su kako bi se osnažilo razumevanje ekonomskih pojmova. Dozvoljavaju studentima da se kreću sopstvenom brzinom, postavljajući im pitanja tokom prezentacije. *Moć makroekonomije* i *Moć mikroekonomije* razvio je Piter Navaro s Kalifornijskog univerziteta u Irvinu, Fakultet za poslediplomske studije menadžmenta. Kompletan opis ovog dodatka može se pronaći na www.powerofeconomics.com.

Zahvalnice

Ova knjiga ima dva autora, ali mnogo saradnika. Vrlo smo zahvalni kolegama, recenzentima, studentima i zaposlenima u Makgro-Hilu za njihov doprinos pravo vremeom završetku osamnaestog izdanja *Ekonomije*. Kolege s MIT-a, Jejla i drugde među kojima su Vilijam K. Brejnard, E. Keri Braun, Džon Geanakoplos, Robert Dž. Gordon, Lajl Gremli, Pol Joškov, Alfred Kan, Ričard Levin, Robert Lajten, Bari Nejlbač, Meton Dž. Pek, Gustav Ranis, Herbert Skarf, Robert M. Solou, Džejms Tobin, Dženet Jelen i Gari Joh lju-bazno su dali svoje komentare i predloge.

Osim toga, imali smo koristi od neumorne predanosti onih čije je iskustvo u podučavanju osnova ekonomije ugrađeno u ovo izdanje. Posebno smo zahvalni recenzentima osamnaestog izdanja. Oni su:

Mohamed Akacem, *Univerzitet u Koloradu*
Moua Das, *Fakultet Centar*
Džordž Ojskirhen, *Fakultet Tomas Mor*
Adam Forest, *Univerzitet u Sijetlu*
Satjadžit Goš, *Univerzitet u Skrantonu*

Arup Mahanti, *Univerzitet u Merilendu*
Donald Mili, *Državni univerzitet u Jangstaunu*
Ibrahim Ovajs, *Univerzitet u Džordžtaunu*
Denis Petruška, *Državni univerzitet u Jangstaunu*
Edvard Skahil, *Univerzitet u Skrantonu*.

Studenti na MIT-u i Jejlu i na drugim fakultetima i univerzitetima služili su kao „nevidljivi fakultet“. Oni su nas stalno izazivali i testirali, pomažući nam da učinimo ovo izdanje manje nesavršenim od prethodnog. Iako ih je previše da bi ih mogli nabrojati, njihov je uticaj utkan u svako poglavlje. Nensi King pomogla je oko logistike u Nju Hejvenu kod privođenja celog posla kraju.

Projekat bi bio nemoguć bez većeg tima iz Makgro-Hila koji su negovali knjigu u svakoj fazi. Posebno bismo se hteli zahvaliti, hronološkim redom pojavljivanja na sceni, glavnoj urednici Lusil Saton, uredniku razvoja Karen Minič, pomoćnici uredništva Beki Hiks, menadžeru projekta Suzani Ridel, menadžeru produkcije Beki Sura i rukovodiocu marketinga Marti Kvin. Ova grupa većih profesionalaca preobrazila je hrpu disketa i brdo papira u fino doterano umetničko delo.

REČ NEZAVISNOM STUDENTU

U knjigama iz istorije čitali ste o revolucijama koje su protresle civilizaciju u korenu – religijski konflikti, ratovi za politički liberalizam, borbe protiv kolonijalizma i imperijalizma. Pre jedne decenije, ekonomske revolucije u Istočnoj Evropi, bivšem Sovjetskom Savezu, u Kini i drugde rastrgle su ta društva. Mladi ljudi su srušili zidove, srušili su postavljene vlasti i borili su se za demokratiju i tržišnu ekonomiju zbog nezadovoljstva svojim centralizovanim socijalističkim vladama.

Studenti poput vas marširaju i čak idu u zatvor kako bi se izborili za pravo da uče radikalne ideje i da uče iz zapadnih udžbenika poput ovoga u nadi da će uživati u slobodi i ekonomskom napretku demokratskih tržišnih ekonomija.

Intelektualno tržište

Šta je zapravo tržište za koje se zalažu studenti u represivnim društvima? Na stranicama koje slede učićete o tržištima akcija i obveznicama, tržištima meksičkog pesosa i evropskih evra, nekvalifikova-

nim radnicima i visokoobrazovanim neurohirurzima. U novinama ste najverovatnije čitali o bruto domaćem proizvodu, indeksu potrošačkih cena, berzama akcija i stopi nezaposlenosti. Nakon što završite detaljno izučavanje poglavlja u ovom udžbeniku, znaćete tačno šta ti pojmovi znače. Ono što je još važnije, razumećete ekonomske sile koje ih određuju i na njih utiču.

Ali postoji i tržište ideja, na kojem takmičarske škole ekonomista promovišu svoje teorije i pokušavaju uveriti svoje kolege naučnike. U poglavljima koja slede naći ćete pošten i nepristrastan pregled razmišljanja intelektualnih džinova našeg područja – od ranih ekonomista poput Adama Smita, Davida Rikarda

i Karla Marksa do savremenih poput Džona Mejnarda Kejnsa, Milтона Fridmana i Džejmisa Tobina.

Živeli!

Kada započinjete svoje putovanje u zemlju tržišta, razumljivo je ako ste nestrpljivi. Ali budite hrabri. Mi vam zapravo zavidimo, studentu početniče, dok počinjete istraživati uzbuđljivi svet ekonomije po prvi put. To je uzbuđenje koje, nažalost, možete doživeti samo jednom u životu. Prema tome, kad započinjete putovanje, mi vam želimo sretan put!

Pol A. Samjuelson
Vilijam D. Nordhaus

Za studenta: ekonomija i Internet

Informacijsko doba revolucionira naše živote. Njegov uticaj na naučnike i studente bio je posebno snažan jer omogućava jeftin i brz pristup velikim količinama informacija. Internet, koji je ogromna i rastuća javna mreža povezanih računara i informacija, menja način na koji studiramo, kupujemo, predstavljamo našu kulturu i komuniciramo s prijateljima i porodicom.

U ekonomiji, Internet nam omogućava brzi pristup ekonomskim statistikama i istraživanjima. S nekoliko klikova mišem možemo saznati najnoviju stopu nezaposlenosti, pronaći informacije o siromaštvu i o dohocima, ili istraživati zamršenost bankarskog sistema. Pre nekoliko godina, možda su bile potrebne nedelje da bi se iskopali podaci neophodni za analizu ekonomskog problema. Danas, s računarom i s malo prakse, isti zadatak može se obaviti u nekoliko minuta.

Ova knjiga nije priručnik za vožnju informacijskim superautoputem. Ta se veština može naučiti na kursovima o toj temi ili kroz neformalne vežbe. Umesto toga, želimo ponuditi putokaz koji pokazuje lokacije i glavne izvore ekonomskih podataka i istraživanja. S tim putokazom i nešto osnovnih navigacionih veština, možete istraživati različite stranice i pronaći bogat skup podataka, informacija, studija i soba za razgovor preko *chata*. Osim toga, na kraju svakog poglavlja nalazi se popis korisnih internetskih stranica koje se mogu koristiti za bolje praćenje glavnih tema toga poglavlja.

Uočite da su neke od tih stranica besplatne, neke traže registraciju ili su dostupne putem vašeg fakulteta ili univerziteta, a neke traže plaćanje nadoknade. Načini određivanja cena brzo se menjaju, pa iako smo nameravali uključiti prvenstveno besplatne stranice, nismo isključili visokokvalitetne stranice koje možda traže plaćanje naknade.

Podaci i institucije

Internet je neophodan izvor korisnih podataka i drugih informacija. Budući da većinu ekonomskih podataka pribavlja država, prvo mesto na kojem treba tražiti su internetske stranice državnih agencija i međunarodnih organizacija. Polazište za statističke podatke američke vlade, www.fedstats.gov, omogućava kupovinu saveznih statističkih podataka na jednom mestu i daje linkove za više od 70 državnih

agencija koje proizvode statističke informacije. Izvori su organizovani prema predmetu ili prema agenciji, i njihov se sadržaj može lako pretraživati.

Još jedno dobro polazište za savezni statistički sistem je *Dvorana za briefing iz ekonomske statistike (Economic Statistics Briefing Room)* na www.whitehouse.gov/fsbr/esbr.html. Osim toga, *Odeljenje za trgovinu (Commerce Department)* vodi veliku banku podataka na www.stat-usa.gov, ali korišćenje delova te banke podataka zahteva pretplatu (koja je možda dostupna na vašem fakultetu ili univerzitetu). Najbolji sveobuhvatan izvor statističkih podataka za Sjedinjene Države je pregled *Statistical Abstract of the United States*, koji se objavljuje godišnje. Dostupan je onlajn na www.census.gov/statab/www. Ako želite pregled američke ekonomije, možete pročitati pregled *Economic Report of the President* na www.gpoaccess.gov/eop/index.html.

Većinu glavnih ekonomskih podataka proizvode specijalizovane agencije. Jedno mesto na kojem možete da nađete opšte podatke je *Odeljenje za trgovinu*, koje obuhvata i (www.bea.gov) i *Biro za popis stanovništva (Census Bureau)* na (www.census.gov). BEA uključuje sve podatke i članke koji su objavljeni u publikaciji *Survey of Current Business*, uključujući račune nacionalnog dohotka i proizvoda, međunarodnu trgovinu i tok investicija, proizvodnju po industrijama, ekonomski rast, serije podataka o ličnim dohocima i tržištu rada i regionalne podatke.

Biro za popis stanovništva ide puno dalje od pukog broja stanovnika. Takođe uključuje ekonomski popis kao i informacije o stanovanju, dohocima i siromaštvu, državnim finansijama, poljoprivredi, međunarodnoj trgovini, građevinarstvu, prerađivačkoj industriji, transportu i trgovini na malo i veliko. Osim toga što daje pristup publikacijama samog Biroa za popis stanovništva, ova stranica omogućava korisnicima izradu sopstvenih rezimea popularnih izvora mikro podataka uključujući preglede *Survey of Income and Program Participation*, *Consumer Expenditure Survey*, *Current Population Survey*, *American Housing Survey* i, naravno, i najnoviji popis stanovništva.

Zavod za statistiku rada (Bureau of Labor Statistics) na www.bls.gov) omogućava lagan pristup obično traženim podacima o tržištu rada, uključujući zaposlenost i nezaposlenost, cene i uslove života, plate, produktivnost i tehnologiju. Takođe su dostupni

podaci o radnoj snazi iz pregleda *Current Population Survey* i statistika plata iz pregleda *Current Employment Statistics Survey*.

Koristan izvor finansijskih podataka je *Odbor Saveznih rezervi (Federal Reserve Board* na www.federalreserve.gov). Ta stranica daje istorijske američke ekonomske i finansijske podatke, uključujući dnevne kamatne stope, monetarne i poslovne indikatore, devizne kurseve, platnobilansne podatke i indekse cena. Osim toga, *Kancelarija za menadžment i budžet (Office of Management and Budget* na www.gpo.gov/usbudget/index.html) dostupnim čini savezni budžet i povezane dokumente.

Međunarodne statističke podatke je vrlo često teško pronaći. Svetska banka na svojoj stranici www.worldbank.org ima svoje publikacije i informacije o svojim programima, isto kao i Međunarodni monetarni fond na www.imf.org. Stranica Ujedinjenih nacija (www.unsystem.org) spora je i zbunjujuća ali ima linkove za većinu međunarodnih institucija i njihove banke podataka. Dobar izvor podataka o zemljama s visokim dohotkom je *Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (Organisation for Economic Cooperation and Development, OECD* na www.oecd.org). OECD-ova stranica sadrži različite podatke o ekonomiji, obrazovanju, zdravlju, nauci i tehnologiji, poljoprivredi, energiji, javnoj upravi i drugim temama.

Ekonomska istraživanja i novinarstvo

Internet ubrzano postaje svetska biblioteka. Novine, časopisi i naučne publikacije objavljuju svoja izdanja u elektronskom obliku. Većina predstavlja ono što je već objavljeno u papirnim publikacijama. Zanimljivi izvori mogu se naći u *Economistu* na www.economist.com i u *Financijal Timesu* (www.ft.com). *Wall Street Journal* na www.wsj.com trenutno je skup izvor i nije vredan troška. Tekuća pitanja ekonomske politike raspravljaju se na www.policy.com. Onlajn časopis *Slate* na www.slate.com povremeno sadrži odlične eseje o ekonomiji.

Za naučno članke, mnogi časopisi omogućuju pristup svom sadržaju onlajn. WebEc na www.helsinki.fi/WebEc/ sadrži popis internetskih stranica

mnogih ekonomskih časopisa. Arhivi mnogih časopisa dostupni su na www.jstor.org.

Sada postoji nekoliko internetskih stranica koje sadrže više izvora na jednom mestu. Jedno mesto za početak jesu *Resursi za ekonomiste na Internetu (Resources for Economists on the Internet)*, koje sponzoruje Američko ekonomsko udruženje (American Economic Association) i uređuje ih Bil Gof, a sadrži linkove za mnoge različite grane ekonomije na netec.wustl.edu/WebEc/WebEc.html. Za istraživanja, internetska stranica NBER-a (National Bureau of Economic Research na www.nber.org) sadrži tekuća ekonomska istraživanja. NBER-ova stranica takođe sadrži opšte izvore, uključujući linkove prema izvorima podataka i službene podatke o poslovnim ciklusima SAD-a.

Izvršna stranica koja arhivira i služi kao mesto za pohranjivanje istraživanja nalazi se na econwpa.wustl.edu/wpawelcome.html. Ta je stranica posebno korisna za pronalaženje materijala na kojima se temelje istraživanja.

Da li vam je neko rekao da je ekonomija tmurna nauka? Možete se nasmejati na ekonomske šale (većinom na račun ekonomista) na netec.mcc.ac.uk/JokEc.html.

Reč upozorenja

Imajte na umu da će, zbog brzih promena tehnologije, ovaj popis uskoro zastareti. Nove stranice s korisnim informacijama i podacima pojavljuju se svakoga dana... a druge nestaju gotovo jednako brzo.

Pre nego što se otisnete u prelepi svet Interneta, prenećemo vam mudrost stručnjaka. Zapamtite staru poslovicu: "Dobijate samo ono što platite."

Upozorenje: budite oprezni kod određivanja koji su izvori i podaci pouzdani. Internet i drugi elektronski mediji lako se koriste, ali se isto tako lako zloupotrebljavaju.

Internet u ekonomiji najslabiji je besplatnom ručku. Ali morate oprezno birati detalje kako biste se pobrinuli da su ukusni i probavljivi.